

2016

$\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \mu^0 \hat{A} \pm 1 \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$
 $\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$
 $\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$
 $\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$

$\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$

$\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$
 $\mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A} \pm \frac{1}{2} \mu^1 \mu^0 - \hat{A}$

<http://hdl.handle.net/11728/8798>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

**Ο ρόλος του Διευθυντή της σχολικής μονάδας,
στην ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΑΦΕΝΤΟΥΛΙΔΟΥ

Επιβλέπων καθηγητής: Αδαμάντιος Παπασταμάτης

Πάφος, 2016

Εκπονηθείσα Διπλωματική Εργασία απαραίτητη
για τη λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίνεται για παράδοση στη Γραμματεία του Τμήματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Όνοματεπώνυμο καθηγητή: Αδαμάντιος Παπασταμάτης

Υπογραφή καθηγητή: Αδαμάντιος Παπασταμάτης

Ημερομηνία: 2016

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Βεβαιώνω ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Για τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας δεν έχω χρησιμοποιήσει ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού, χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα, κλπ.).

Όνοματεπώνυμο φοιτητή: Αφεντουλίδου Παναγιώτα

Υπογραφή φοιτητή: Αφεντουλίδου Παναγιώτα

Ημερομηνία: 2016

Στους μαθητές μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρωτίστως θα ήθελα να ευχαριστήσω, τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Κο Αδαμάντιο Παπασταμάτη , που με την αμέριστη υποστήριξη και τις γνώσεις του, βοήθησε στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Όντας πάνω από όλα «Δάσκαλος», μου μετέδωσε το μεράκι του για τη μάθηση και επαναπροσδιόρισε στη σκέψη μου τον όρο «λειτουργήμα» στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την ομάδα των συμφοιτητών μου, του πανεπιστημίου Νεάπολης Πάφου της Κύπρου, που στάθηκαν αρωγοί και συνοδοιπόροι στο όμορφο ταξίδι της «Δια βίου μάθησης».

Επίσης την οικογένειά μου, για την υπομονή και την αγάπη με την οποία αγκάλιασαν την προσπάθειά μου. Τέλος, θα πω ένα μεγάλο «Ευχαριστώ» στους συναδέλφους, εκπαιδευτικούς και διευθυντές, που έχω γνωρίσει στην 15ετή καριέρα μου. Κυρίως όμως για τις αγωνίες, τους προβληματισμούς και το όραμα που έχουμε μοιραστεί για το σχολείο που θέλουμε. Ένα σχολείο, που θα αγκαλιάζει όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως και θα δίνει τη δυνατότητα της υγιούς διάπλασης, ψυχικής και σωματικής. «Νους υγιής εν σώματι υγιεί».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έρευνα αυτή διεξήχθη στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος, του πανεπιστημίου Νεάπολις-Πάφου, με θέμα την Εκπαιδευτική Διοίκηση (ΜΡΑ). Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει το ρόλο του διευθυντή στην ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής. Για τον σκοπό αυτό διεξήχθη ποιοτική έρευνα, σε οκτώ διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Θεσσαλονίκη. Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.

Έναυσμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, αποτέλεσε η συμμετοχή της συγγραφέως στο πρόγραμμα «Καλλιπάτειρα», όπου κλήθηκε να υπηρετήσει σε 3 έως 5 σχολικές μονάδες την ίδια χρονιά. Στόχος του προγράμματος ήταν να «ανοίξει» το σχολείο στην κοινωνία, μέσω αθλητικών δραστηριοτήτων και καινοτόμων δράσεων. Ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες και την ηλικία των παιδιών, να επιτύχει την ένταξη όλων ανεξάρτητα από εθνικότητα, θρησκεία, φύλο ή αναπηρία.

Καταβάλλοντας την ίδια προσπάθεια και χρησιμοποιώντας τα ίδια εργαλεία σε όλες τις σχολικές μονάδες, διαπιστώθηκε πως ο ρόλος του διευθυντή ήταν καθοριστικός για την επιτυχία του προγράμματος. Στη συνέχεια, με τον μόνιμο διορισμό της συγγραφέως στην Α/θμια εκπαίδευση και λόγω των συνεχών αποσπάσεων σε διαφορετικές σχολικές μονάδες, κατέληγε στην ίδια διαπίστωση. Αυτήν τη διαπίστωση διερευνά επιστημονικά η παρούσα διπλωματική εργασία, για να αποτελέσει αφετηρία για περαιτέρω διερεύνηση του ρόλου του διευθυντή της σχολικής μονάδας στην ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη εκπαίδευση είναι ένα ζήτημα που απασχολεί έντονα την ακαδημαϊκή κοινότητα διεθνώς τα τελευταία χρόνια. Όμως, ελάχιστες έρευνες έχουν γίνει σχετικά με το ρόλο του διευθυντή στην ένταξη των μαθητών αυτών, παρόλο που η συμβολή του είναι καθοριστική. Για το λόγο αυτό, αποφασίσαμε στη παρούσα έρευνα να προσεγγίσουμε το θέμα αυτό από μια πρωτοποριακή σκοπιά, μελετώντας τον ρόλο του διευθυντή, στην ένταξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής. Μέσα από ανάλυση οκτώ συνεντεύξεων από διευθυντές σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, καταλήξαμε στο συμπέρασμα, ότι οι διευθυντές χρειάζονται καθοδήγηση γιατί είναι ασαφές το νομικό πλαίσιο. Επίσης, χρειάζονται επιπλέον επιμόρφωση, καθώς δεν γνωρίζουν επαρκώς ποιες στρατηγικές να αναπτύξουν ως προς την ένταξη, με συνέπεια να θεωρούν ότι η ένταξη είναι ευθύνη πρωτίστως των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής. Τέλος, διαπιστώσαμε ότι υπάρχει διάθεση για ανάπτυξη στρατηγικών από την πλευρά των διευθυντών, αλλά η νομική ασάφεια και η έλλειψη επιμόρφωσης λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες. Η έρευνα κατέδειξε ότι ο ρόλος της εκπαιδευτικής ηγεσίας είναι καθοριστικός για την δημιουργία μιας κατάλληλης παιδαγωγικής ατμόσφαιρας και ενός υποστηρικτικού πλαισίου, που ενθαρρύνει την ένταξη στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής. Δεν υπάρχει προκαθορισμένη συνταγή για να επιτύχει ο διευθυντής την ένταξη, αλλά πρέπει να λαμβάνει υπόψη του, κάθε φορά, τους παράγοντες που συνθέτουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρα (γονείς, τοπική κοινότητα, νομικό πλαίσιο, κουλτούρα κ.ο.κ.). Με βάση την έρευνα, καταλήγουμε σε μια σειρά προτάσεων, που αφορούν τον τρόπο που μπορεί να συμβάλει ο διευθυντής, στην ένταξη παιδιών με ΕΕΑ, στο μάθημα της ΦΑ. Αυτές περιλαμβάνουν: Ενημέρωση για το νομικό πλαίσιο, συνεχή αναδιαμόρφωση στόχων, δημιουργία θετικής παιδαγωγικής ατμόσφαιρας, δημιουργία σχολικής επιτροπής για κάθε μαθητή με ΕΕΑ, υποστήριξη υφισταμένων, σύνδεση με την τοπική κοινότητα, διοργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης και ενημέρωση κατά την μετάβαση των μαθητών από την μια σχολική βαθμίδα στην άλλη.

Λέξεις κλειδιά: ρόλος, διευθυντής, σχολικό κλίμα, ένταξη, Φυσική Αγωγή.

ABSTRACT

The inclusion of pupils with special educational needs in the school community is a matter of great concern to the academic community, internationally, in recent years. But little research has been done on the role of headteacher in the inclusion of these pupils, although the contribution is crucial. In this research we approach this issue from an innovative perspective, studying the role of headteacher in the inclusion of pupils with special educational needs in Physical Education. Due to lack of training in Greece, integration is treated with hesitation and doubt. In physical education hesitation rises as apparent security issue. Studying the legal framework existing in Greece for both special education and for special education in Physical Education found legal uncertainty that prevails in our country on the role of headteacher. The research has shown us that the role of educational leadership is crucial to the creation of an appropriate pedagogical atmosphere and a supportive framework that encourages inclusion. Teachers call for guidance and motivation of the headteacher, as support in the decision to initiate and develop inclusion strategies. There is no predetermined recipe to achieve the headteacher's accession but should take account of each of the factors that make up the environment in which it operates (parents, local community, legal framework, culture etc.). Through analysis of eight interviews with headteachers of schools, we concluded that managers need guidance, because the legal framework is unclear. Also, further training is needed, as the headteachers do not know sufficiently what strategies to develop as to accession, and therefore, they believe that integration is primarily the responsibility of teachers for special education. Finally, we found that there is a willingness to develop strategies on the part of headteachers but the legal uncertainty and lack of training act as inhibitors.

Keywords: role, headteacher, pedagogical atmosphere, inclusion, Physical Education

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	i
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iii
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	iiiv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	v
ABSTRACT.....	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	vii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	x
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΜΕΡΟΣ Α΄	4
1. Η ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	4
1.1 Ιστορική αναδρομή	4
1.2 Ορισμός μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	5
1.3 Ενταξιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα	7
1.4 Δημόσιοι διαγνωστικοί φορείς.....	9
1.5 Μετάβαση των μαθητών με ΕΕΑ.....	10
1.6 Έρευνες σχετικά με τον ρόλο του δ/ντή στην ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ..	111
2. Η ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	188
2.1 Η Φυσική Αγωγή ως εργαλείο εντοπισμού μαθητών με ΕΕΑ.....	233
2.2 Προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής με άξονα την αποδοχή και την ένταξη όλων των μαθητών	255

ΜΕΡΟΣ Β΄	277
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	277
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	333
4.1 Ερευνητικό ερώτημα Α΄: Οι απόψεις των διευθυντών για την ένταξη των παιδιών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ	333
4.1.1 Αύξηση περιστατικών μαθητών με ΕΕΑ στα σχολεία	344
4.1.2 Εμπλεκόμενοι στην εκπαίδευση μαθητών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ	366
4.1.3 Προϋποθέσεις για την ένταξη μαθητών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ.....	38
4.1.4 Δυσκολίες ένταξης των μαθητών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ	411
4.1.5 Βασικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού ΦΑ για ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ.....	444
4.2 Ερευνητικό ερώτημα Β΄: Πώς επηρεάζει ο διευθυντής της σχολικής μονάδας την ένταξη των παιδιών με ΕΕΑ στο μάθημα της ΦΑ; (στάσεις διευθυντών)	455
4.2.1 Οι στάσεις των διευθυντών σχετικά με την ΦΑ ως εργαλείο εντοπισμού.....	466
4.2.2 Οι στάσεις των διευθυντών σχετικά με την αναγκαιότητα παράλληλης στήριξης στη ΦΑ	49
4.2.3 Οι στάσεις των διευθυντών σχετικά με προληπτικά μέτρα που μπορεί να εφαρμόσει ο διευθυντής για ένταξη παιδιών ΕΕΑ στη σχολική μονάδα	511
4.2.4 Τι αναφέρουν οι διευθυντές ως καλές πρακτικές για την ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ.....	533

4.2.5 Οι στάσεις των διευθυντών σχετικά με την καθολική συμμετοχή στο μάθημα της ΦΑ.....	577
4.3 Ο Ρόλος του διευθυντή.....	58
5.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	633
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	822
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	900
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β : ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ.....	911

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

1. ΑΜΕΑ: Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες
2. ΔΟΕ: Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος
3. ΕΑΕΠ: Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
4. ΕΒΠ: Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό
5. ΕΕΑ: Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες
6. ΕΑ: Ειδική Αγωγή
7. ΕΑΕ: Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση
8. ΕΚΕΠΙΣ: Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
9. ΚΕΔΔΥ: Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης
10. ΟΕΒΔ: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
11. ΠΟΥ: Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
12. ΣΜΕΑΕ: Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
13. ΣΔΕΝΠ: Σχολεία Δοκιμαστικής Εφαρμογής Νέων Προγραμμάτων
14. ΤΕ: Τμήμα Ένταξης
15. ΥΠΕΠΘ: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
16. ΥΠΔΒΜΘ: Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
17. ΦΑ: Φυσική Αγωγή